

АНАЛІЗ ДІЇ ПРИРОДООХОРОННОЇ ІДЕОЛОГІЇ В ПІДВИЩЕННІ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ БІЗНЕСУ

The polluted and degraded environment influences negatively economic activity of society, its efficiency; functioning of the biosphere as a whole and productivity of certain natural and cultural ecosystems; reproductive and assimilatory potential of the natural environment; a man as an object of using nature.

In this aspect one of the determining factors of the transition to stable development is the possibility of business to find the adequate balance between profits, social justice and saving environment.

У світовій практиці дедалі більше актуальним стає твердження, що охорона навколишнього середовища — явно економічна інвестиція. Для утворення тресту технологій охорони навколишнього середовища в США інвестори менше, ніж за два тижні, зібрали 128 млн. доларів, оцінивши це починання як надто вигідне. Заходи щодо охорони навколишнього середовища безпосередньо сприяють зниженню витрат виробництва завдяки скороченню затрат, мінімізації втрат і переробці відходів. Можна навести чимало прикладів із зарубіжної преси про одержання підприємствами грошей "із сміття" чи "із повітря" [1].

Довести потенційну можливість досить високого прибутку на прикладі українських підприємств за нинішньої не досить розвинутої законодавчої бази, відсутності дійового економічного механізму стимулювання природоохоронної діяльності досить складно. Хоча й тут є дуже красномовні приклади. Зокрема, понад десятирічний досвід природоохоронної діяльності ВАТ "Запоріжсталь" демонструє її високу ефективність. Завдяки пуску аспіраційної установки реконструйованої доменної печі №3, що дозволяє вловлювати залізновмісний пил, який знову потім надходить у виробництво, вдалося отримати істотний результат. 25-річний досвід використання ґрунтозахисної системи землеробства й виробництва екологічно чистої продукції в господарстві "Обрій" Шишацького району Полтавської області переконливо свідчить про економічну вигідність інвестування в такі проекти: показник інноваційної привабливості — співвідношення чистого прибутку до суми інвестицій — становить 1,3; інвестиції окупаються за три — чотири роки. Досвід СП "Роква" зі збору вторинної сировини показує: шикувати в цій сфері діяльності не доводиться, але поступово розвиватися можна, забезпечуючи нові робочі місця й регулярну зарплату працівникам [2].

Метою даної статті є аналіз еколого-економічних відносин між бізнесом і довкіллям. Мета роботи конкретизується та досягається шляхом вирішення наступних завдань:

- визначити роль економічної ефективності екологічних інвестицій;
- дослідити основні шляхи та резерви підвищення еколого-економічної ефективності бізнесу;
- виділити й охарактеризувати основні підходи в бізнесі та економіці;
- виявити та охарактеризувати можливі перспективи створення сприятливих умов для розвитку екологічної індустрії.

Вирішення екологічних проблем часто може об'єктивно сприяти появі нових можливостей і одержанню підприємствами нових вигод, а саме:

1. Перед компаніями відкриваються додаткові можливості для розвитку ділової активності, що в остаточному підсумку

підвищує їх конкурентні переваги. Фірми та країни, які раніше за інших здійснили капіталовкладення в екологічно чисті технології, стають лідерами на світовому ринку. Технологічна першість на противагу залученню до нових технологій як такому забезпечує більший обсяг доданої вартості й монополне становище у світі бізнесу. Наприклад, Німеччина, де діють найжорсткіші екологічні стандарти, збільшила частку експорту екологічних товарів при ослабленні позицій на ринку промислової продукції в цілому. На цю країну припадає 43% екологічних патентів на товари, які отримали міжнародне визнання.

2. З ринку йдуть конкуренти, не здатні витримати високі екологічні стандарти. В практиці розвинених країн є приклади, коли найбільші компанії ініціювали прийняття певного законодавства й стандартів, зокрема на захоронення відходів у США на початку 1990-х років, оскільки вони сприяли тому, що з ринку пішло багато діючих компаній, і перешкождали появі нових конкурентів.

3. Передовий екологічно зорієнтований бізнес захищений від іноземної конкуренції. Скажімо, заборона використовувати імпортні одноразові питні контейнери під приводом обмеження обсягів сміття в Данії сприяла усуненню зарубіжних конкурентів, яким складно й дорого транспортувати продукцію в скляній упаковці при відносно невеликому обсязі ринку. До речі, переробка пляшок та інших скляних ємностей у Данії становить 99,6% — рекордний рівень у світі [3].

Нераціональне природокористування в промисловому комплексі України є значною мірою наслідком екстенсивного характеру розвитку економіки, невідповідності між розміщенням природно-ресурсного та соціально-економічного потенціалу. Тому стає особливо актуальною необхідність оптимізації природокористування, оздоровлення його стану, обґрунтування основних напрямів, виявлення резервів та визначення шляхів підвищення ефективності використання природних ресурсів у країні й особливо в її продовольчому комплексі.

Забруднене і деградоване довкілля справляє негативний вплив на господарську діяльність суспільства, її ефективність; функціонування біосфери загалом та продуктивність окремих природних і культурних екосистем; відтворювальний відновлювальний та асиміляційний потенціал навколишнього природного середовища; на людину як об'єкт природокористування.

Важливою проблемою є розробка принципово нової екологічної стратегії соціально-економічного розвитку країни, визначення пріоритетів у сфері екології на державному, регіональному, місцевому рівні. В основу екологічної стратегії соціально-економічного розвитку необхідно закласти наступні основні принципи: пріоритет екології над економікою; пріоритет екологічних критеріїв показників і вимог над економічними; раціональне поєднання ринкових і державних економічних та адміністративних інструментів і важелів регулювання екологічних відносин, тобто відносин між суспільством та природою; оптимальне й взаємоузгоджене застосування методів галузевого і територіального управління природокористуванням та охороною навколишнього природного середовища; перенесення центру ваги та відповідальності за розв'язання ресурсно-екологічних проблем на місцеві органи влади й управління; інтеграція екологічного та економічного підходів до розвитку й розміщення продуктивних сил у єдиний еколого-економічний підхід шляхом розробки та застосування в практиці господарської діяльності еколого-економічних нормативів, показників, стандартів і вимог; чітке визначення державних, регіональних і місцевих екологічних пріоритетів на різні строки прогнозування соціально-економічного розвитку та основних напрямів вирішення екологічних проблем. Основними напрямками еколого-економічної політики держави з метою реалізації цілей сталого розвитку є наступні:

- врахування вимог екологічної безпеки при здійсненні структурної перебудови;
- формування якісної структури споживання на основі принципів раціональності та безвідходності;
- перехід до загальної системи платного природокористування;
- регіональний, а не галузевий підхід до охорони природи.

У цьому контексті спроможність бізнесу знайти адекватний баланс між отриманням прибутку, збереженням довкілля та соціальною справедливістю буде одним із вирішальних чинників для успішного переходу до сталого розвитку.

У 1989 р., через три роки після публікації відомої доповіді Комісії Брунтланд та появи класичного визначення терміна "сталий розвиток", Програма ООН з охорони довкілля запропонувала концепцію "чистого виробництва", що мала відповісти на запитання про те, які зміни необхідні в промисловості. Водночас світовий бізнес у відповідь на нові виклики опрацював власну бізнесову стратегію "екоефективності". Ця концепція була вперше запроваджена в 1992 р. швейцарським промисловцем і мільярдером Стефаном Шмідгейні в книзі "Зміна курсу", який був переконаний, що рух "зелених" неспроможні вирішити зазначені проблеми. Пізніше концепція "екоефективності" була взята на озброєння та детально розвинута Всесвітньою бізнесовою радою сталого розвитку з тим, щоб пояснити підприємцям, що в кінцевому підсумку ресурсоекономічне та екологічне свідоме господарювання є вигідним і цілком рентабельним.

Обидві бізнесові стратегії за попередні роки отримали широку підтримку та довели свою корисність і успішність у плані практичного впровадження ідей сталого розвитку. Вони базуються на схожих засадах та призводять до близьких результатів, однак стратегія "екоефективності" дещо більше зорієнтована на створення економічної вартості й принципи функціонування бізнесу та є більш пов'язаною із бізнесовим середовищем, власне виросла з нього.

Таким чином, у статті обґрунтовано бізнесову стратегію еколого-економічної ефективності, яка поєднує, з одного боку, поліпшення економічних показників підприємств, а з іншого — підвищення продуктивності використання ресурсів, зменшення відходів і запобігання шкідливим викидам у довкілля.

Бізнес, що прагне бути екоефективним, має працювати в таких напрямках:

- зменшувати матеріаломісткість своїх товарів та послуг;
- скорочувати енергоспоживання своїх продуктів;
- зменшувати поширення всіх видів токсичних речовин;
- підвищувати можливість вторинного використання матеріалів;
- збільшувати стале застосування поновлюваних ресурсів;
- збільшувати довговічність (термін використання) своєї продукції;
- наращувати сервісне обслуговування своїх товарів і послуг.

Концепція "екоефективності" поширюється на увесь життєвий цикл — інженерну розробку і дизайн, виробництво, транспортування, технічне обслуговування й експлуатаційні витрати, утилізацію або захоронення, — тим самим охоплює характеристики як процесів, так і самих товарів чи послуг.

Недоліком концепції еколого-економічної ефективності, на думку авторів, є те, що вона не включає в себе соціального виміру сталого розвитку. Однак бізнес може поширити досвід, набутий при запровадженні цієї стратегії, й далі — на сферу соціальної відповідальності, чому має сприяти і розробка Всесвітньою бізнесовою радою сталого розвитку ширшої концепції "відповідального підприємництва", яка охопить усі три виміри сталого розвитку.

Література: 1. Герасимчук В. Г. Маркетинг: теорія і практика спеціальної (конкретної) функції в діяльності підприємства // Вісник НУ "Львівська політехніка". — 2001. — №416. — С. 27 — 32. 2. Дорогунцов С. Сталій розвиток — цивілізаційний діалог природи і культури / С. Дорогунцов, О. Ральчук // Вісник НАН України. — 2001. — №10. — С. 17. 3. Дьомкін В. О. Вступ до екологічної політики. — К.: Тандем, 2000. — 192 с.

УДК 351.851:377

**Медведєв І. А.
Чайченко Н. Н.**

КОМПЛЕКС НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

The article is devoted to the problem of use of innovative approaches in the development of the regional educational system. It analyzes the modern job market and its main problems; the techniques of organization the complex of continuous vocational training.

Право на освіту справедливо вважається одним з найактуальніших прав людини і громадянина, що гарантується Конституцією України. Саме тому реальні соціальні передумови для його реалізації та засоби впровадження інноваційних підходів щодо розвитку професійної освіти в регіонах постійно викликають неабиякий інтерес науковців і органів влади [1]. Уже став загальноновизнаним той факт, що однією з основних причин і водночас структурною складовою тривалої системної кризи, в якій опинилася національна економіка України, є криза управління. Ця обставина з усією очевидністю висуває перед вищою школою надзвичайно важливе й актуальне завдання з підготовки нової регенерації керівників, які будуть здатні вивести на новий рівень культуру, освіту, економіку в нашій державі [2].

Однією з умов переходу суспільства до ринкової економіки є розпад галузевих структур, вертикальних зв'язків і підсилення регіональних аспектів різних соціально-економічних сфер життя суспільства.

Діяльність райдержадміністрацій та органів місцевого самоврядування на рівні районів із задоволення індивідуальних потреб випускників навчальних закладів є новою функцією державних і громадських органів управління. Діяльність закладів освіти, що входять до регіонального професійно-освітнього середовища, повинна забезпечити потреби різноманітних користувачів (підприємств, державних та громадських структур, різних верств населення) в усіх видах освітніх і суміжних з освітою послуг: професійною орієнтацією й підготовкою; освітою дорослих, екологічною культурою; інноваційною діяльністю і консалтингом.

Для реалізації вищезгаданих напрямків потрібна трансформація галузевої спрямованості діяльності окремих закладів професійної освіти з підготовки кадрів для конкретних галузей виробництва до виконання ними функцій широкого професійно-освітнього характеру, який реалізував би потреби як населення регіону в освіті, так і його господарських структур у спеціалістах.

З цією метою необхідно створити умови для погодженого та цілеспрямованого вирішення даної проблеми освітніми закладами на основі поєднання інтересів усіх зацікавлених сторін, до числа яких входять населення, суб'єкти господарювання, місцеві органи самоврядування, органи державної адміністрації та самі навчальні заклади.

Вирішення даною завдання може бути реалізоване в межах створення регіональних комплексів професійної освіти, до яких будуть входити різні заклади професійної освіти, які здійснюватимуть скоординовані функції розвитку регіональної соціально-культурної системи.